

O MONETĂ DIN SECOLUL IV E.N. DESCOPERITĂ LA CLUJ

Dacă cercetările arheologice sistematice au avut un rol primordial în elucidarea continuității populației daco-romane pe teritoriul patriei noastre, în epoca migrațiilor¹, nu mai puțină importanță au avut în această problemă și descoperirile întâmplătoare, în diferite zone ale fostei provincii Dacia, mai numeroase fiind descoperirile monetare. O asemenea achiziție s-a făcut la Cluj în luna aprilie 1966, de către eleva Elvira Moldovanu din clasa VIII-a de la Liceul nr. 16 din acest oraș.

Determinarea la cabinetul numismatic al Institutului de istorie și arheologie din Cluj a precizat că moneda aparține împăratului roman Crispus, fiul lui Constantin I, zis cel Mare² și „caesar” între a. 317—326 e.n.³

Av. — FL IVL CRISPVS NOB CAES (Flavius Iulius Crispus nobilissimus Caesar). — Bustul lui, drapat, încoronat cu lauri, spre stînga.

Rv. — CAESARVM NOSTRORVM / VOT X (în interiorul coroanei de lauri); în exergă: TSA VI (Thessalonice, officina VI)⁴.

Gr. = 2,25 g; Diam. = 16—18 mm; Conservare bună (fig. 1).

După determinarea monetei, ținînd seamă de importanța ei documentară, am stabilit (împreună cu E. Moldovanu) punctul exact al descoperirii: Colonia Becaș, la sud-est de Cluj apropiate de Casa Agronomului (fostul sanatorii TBC Alverna), la circa 250 m sud-vest de confluența pîrîurilor, care formează Valea Becașului, pe o cărare ce duce spre casa lui Vasile Moldovanu (vezi schița topografică, fig 2). Din investigațiile efectuate a rezultat, că în același loc au mai fost găsite vreo 10 monete, de aceeași mărime și culoare, care însă s-au pierdut fără urmă. Cercetîndu-se terenul (cultivat cu porumb) unde au fost găsite monetele (fig. 3) pe o



Fig. 1. Cluj. Monetă romană aparținînd împăratului Crispus

porțiune de circa 100 m pătrați, nu au fost descoperite urme de locuire contemporană perioadei în care se datează moneda; tot ce am putut observa au fost niște fragmente ceramice din epoca feudală.

¹ În legătură cu problema continuității populației băștinașe în Dacia după anul 271 cf. C. Daicovicu, *Problema continuității în Dacia*, în AISC, III, 1941, p. 200—270; *TransAnt.*, București, 1945, p. 191—294; *IstRom*, I, 1960, cap. VI: „Formarea limbii și a poporului român”; *Din istoria Transilvaniei*, vol. I, ed. a III-a, 1963, p. 57—87; M. Macrea, *Monetele și părăsirea Daciei*, în AISC, III, p. 271—305; *IstRom*, I, 1960, partea IV, cap. II „Dacia în perioada de trecere la feudalism. Populația autohtonă în Dacia” p. 615—637; K. Horedt, *Contribuții la istoria Transilvaniei în sec. IV—XIII*, București, 1958, p. 11—41; D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticei*, București, 1966.

² Despre împăratul Constantin I și dinastia sa, de origine traco-moeso-romană, v. I. I. Russu, *Obitșia împăratului Constantin I*, în ActaMN, II, 1965, p. 295—305.

³ Despre Flavius Iulius Crispus (numit și Flavius Claudius Crispus, pe unele monete și inscripții) fiul cel mai mic al lui Constantin I: RE, IV (1901), col. 1722—1724, nr. 9 (Seeck).

⁴ Cohen³, VII, p. 342, nr. 46; SCIV, XVIII, 1967, p. 198.

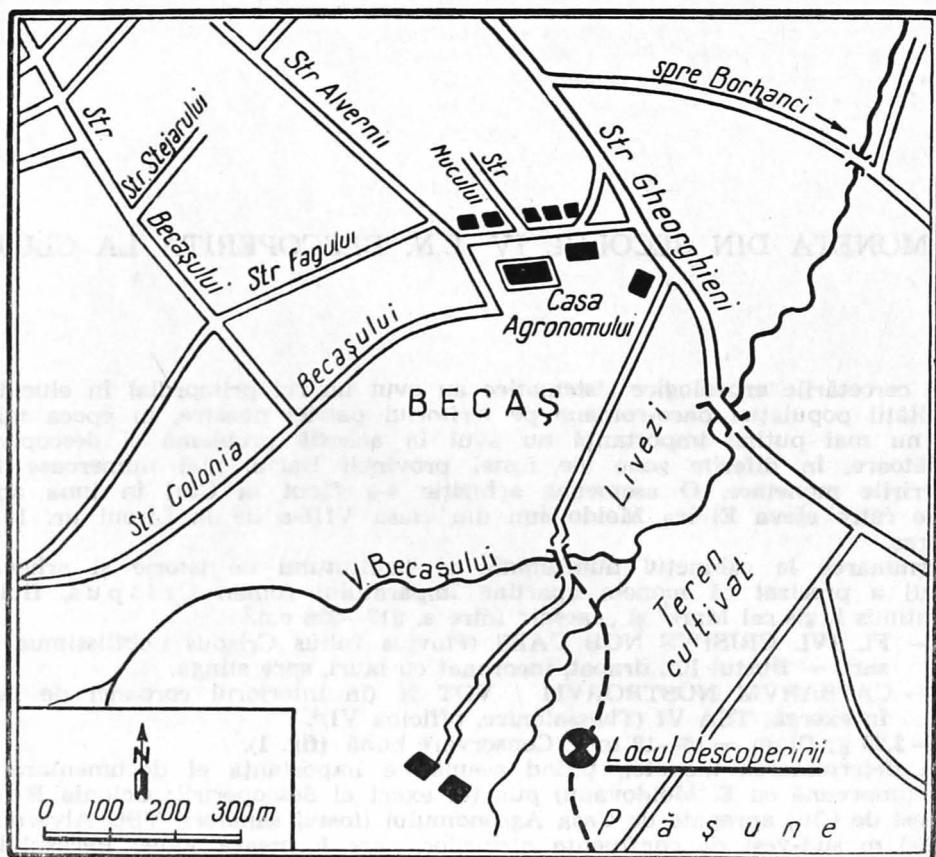


Fig. 2. Cluj. Schița topografică a cartierului Becaș și a locului descoperirii monetei.

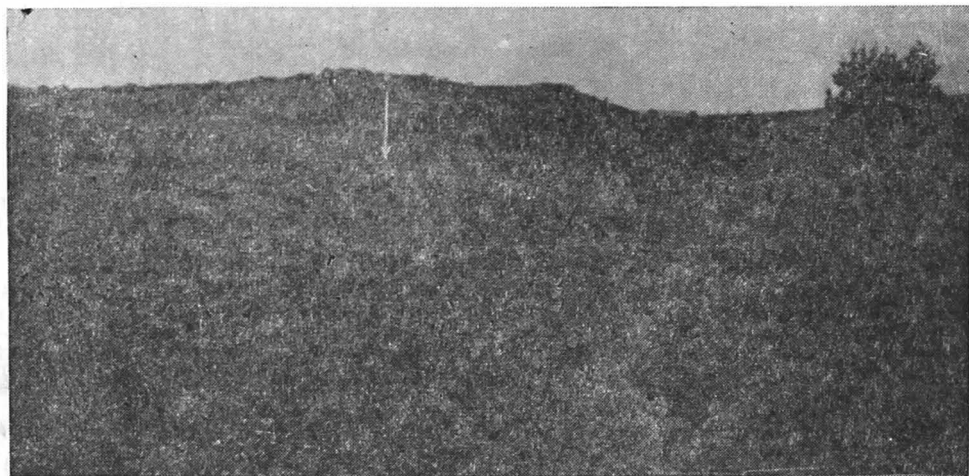


Fig. 3. Cluj. Locul descoperirii monetei.

Moneta descoperită prezintă importanță prin faptul, că ea îmbogățește repertoriul pieselor de bronz din secolul IV, aflate pe teritoriul fostului oraș daco-roman Napoca. Astfel, la Cluj pînă în prezent au fost descoperite următoarele 10 monete din epoca de după evacuarea Daciei de către Aurelianus (a. 271):

1. — 7 piese, în anul 1960, în Piața Muzeului, din care una de la Tacitus (275—276), 5 de la Probus (176—282) și una de la Carinus (283—295)⁵;
2. — o monetă de la împăratul Crispus, descoperită în anul 1908, într-o grădină din interiorul orașului Cluj⁶;
3. — o monetă de bronz a lui Iovianus (363—364) găsită în 1941 la Someșeni—Cluj, pe malul Someșului, la locul numit „Gat”⁷;
4. — un solidus de la Theodosius II (408—450), descoperit în apropiere de podul de cale ferată de peste Someș, la o dată necunoscută⁸.

Prin noua descoperire din Colonia Becăș de la Cluj, numărul monetelor romane de la împărații de după Aurelian crește la un spre zece, iar cele de la împăratul Crispus, cunoscute pînă în prezent din provincia Dacia, trece de 14 piese⁹.

Monetele de bronz din Dacia postaureliană, după cum se știe, aparțineau populației daco-romane care trăia pe aceste meleaguri¹⁰.

Ținînd seama de punctele descoperirilor monetare de pe teritoriul orașului Cluj, observăm că, în afară de piesa noastră și cea de la Someșeni, toate celelalte au fost găsite chiar în vatra vechiului oraș Napoca, printre ruinele antice, cum a fost de exemplu descoperirea din a. 1960 în Piața Muzeului¹¹. Se pune întrebarea: cum a ajuns moneda de la Crispus în teritoriul atît de depărtat de centrul orașului? Potrivit informației date de către descoperitoare, că în acel punct au fost găsite mai multe monete, se poate trage concluzia că piesa făcea parte dintr-un mic tezaur, aparținînd unui localnic, stabilit în afara orașului, în secolul IV.

Mențiunea în exergă a siglei monetăriei din Thessalonice, officina VI, confirmă încă odată legăturile economice și politice ale Daciei în perioada constantiniană cu imperiul romano-bizantin¹².

Descoperirea monetei de la Crispus, provenind foarte probabil dintr-un tezaur, îmbogățește materialul numismatic care poate fi invocat ca document în favoarea continuității populației daco-romane în Dacia după evacuarea oficială din a. 271, cu deosebire pe teritoriul și împrejurimile orașului Napoca.

DIONISIE RADU

UNE MONNAIE DU IV^e SIÈCLE DE N. È. DÉCOUVERTE A CLUJ

(Résumé)

Au printemps de l'année 1966 a été trouvée sur le territoire de l'antique ville de Napoca (Cluj) une monnaie de bronze représentant l'empereur romain Crispus (a. 317—326), (Cohen, VII, p. 342, no. 46), qui provient très probablement d'un petit trésor monétaire. La pièce s'ajoute aux découvertes similaires antérieures (supra), constituant comme celles-là, le témoignage de la permanence de la population daco-romane à l'époque post-aurélienne sur le territoire et aux environs de l'ancienne ville de Napoca.

⁵ B. Mitrea, în SCIV, XII, 1961, p. 150, nr. 32; N. Vlăsa, în SCIV, XV, 1964, p. 139—141.

⁶ I. Winkler, în SCN, III, 1960, p. 442.

⁷ Cabinetul numismatic din Cluj, Determinări, 12—1956; cf. K. Horedt, *op. cit.*, p. 39.

⁸ M. Macrea, în AISC, III, p. 300.

⁹ De pe teritoriile bănățene ale Daciei antice sînt semnalate pînă acum numai 5 monete de la împăratul Crispus; în schimb, din Transilvania se cunosc acum în total 9 piese. Vezi tabele întocmite de D. Protase, *op. cit.*, p. 161, 172.

¹⁰ Cf. lucrările citate la nota 1.

¹¹ N. Vlăsa, *op. cit.*, p. 139—141. Despre arheologia și topografia orașului roman Napoca: N. D. Covaciu, *Descoperiri arheologice în Cluj*, ACMIT, 1926—1928, p. 218—223; I. Mitrofan, *Contribuții la cunoașterea orașului Napoca*, în ActaMN, I, 1964, p. 197—213; II, 1965, p. 657—666.

¹² K. Horedt, *op. cit.*, p. 27; D. Protase, *op. cit.*, p. 189.